

Warszawa, dnia 23 grudnia 2016 r.

Minister
Spraw Zagranicznych

SM.2116.19.2016 14

SEKRETARIA T
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 28.12.16
nr. 7609 podpis. M

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 21.12.2016
6602 podpis. M

Pan Stanisław Karczewski

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Stanisław Karczewski

W nawiązaniu do oświadczenia złożonego przez Senatora Jerzego Czerwińskiego podczas 30. posiedzenia Senatu RP w dniu 17 listopada 2016 r. w sprawie rekompensaty strat materialnych obywatelom polskim wysiedlonym przez Niemców w czasie II wojny światowej uprzejmie przedstawiam stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Podkreślić należy konieczność rozróżnienia sytuacji polskich obywateli przesiedlonych z byłych terenów wschodnich II RP po II wojnie światowej, od obywateli polskich wysiedlonych przez władze niemieckiej III Rzeszy w trakcie II wojny światowej.

W odniesieniu do pierwszej grupy osób pragnę przypomnieć, że po II wojnie światowej, w wyniku decyzji wielkich mocarstw wschodnia i zachodnia granica Polski uległy przesunięciu w kierunku zachodnim. Polska utraciła na rzecz Związku Sowieckiego (republik litewskiej, białoruskiej i ukraińskiej) tereny na wschód od tzw. linii Curzona. W związku z planowaną zmianą granicy, określoną ostatecznie w umowie między RP i ZSRR o polsko-radzieckiej granicy państwowej z 16 sierpnia 1945 r., zostały zawarte również dodatkowe następujące porozumienia (tzw. umowy republikańskie) dotyczące transferu ludności obu państw:

- 1) układ z dnia 9 września 1944 r. pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Rad dotyczący ewakuacji obywateli polskich z terytorium B.S.R.R. i ludności białoruskiej z terytorium Polski,
- 2) układ z dnia 9 września 1944 r. pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad dotyczący ewakuacji obywateli polskich z terytorium U.S.R.R. i ludności ukraińskiej z terytorium Polski,
- 3) układ z dnia 22 września 1944 r. pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Litewskiej Socjalistycznej Republiki Rad dotyczący ewakuacji obywateli polskich z terytorium Litewskiej S.R.R. i ludności litewskiej z terytorium Polski.

W/w układy przewidywały odpowiednią rekompensatę dla osób, które podlegały transferowi ludności. Przedmiotowa rekompensata miała zostać zrealizowana przez Państwo Polskie w stosunku do osób, które przesiedliły się do Polski. Zobowiązanie międzynarodowe, o których mowa, zostało ostatecznie zrealizowane przez Polskę poprzez ustawę z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2005 r. Nr 169 poz. 1418 z późn. zm.).

W odróżnieniu od powyższego przypadku kwestia strat materialnych poniesionych przez obywateli polskich wysiedlonych przez Niemców w trakcie II wojny światowej nie była przedmiotem bilateralnego uzgodnienia w formie traktatów. Problematyka ta wpisuje się w szersze zagadnienie reparacji wojennych, rekompensat oraz świadczeń humanitarnych należnych polskim obywatelom w związku ze szkodami i krzywdami wyrządzonymi przez niemiecki reżim narodowo-socjalistyczny podczas II wojny światowej. Zgodzić należy się z poglądem Pana Senatora, że istnieją grupy naszych obywateli, których roszczenia nie zostały zaspokojone. Równocześnie należy mieć na uwadze, że sprawa uzyskania indywidualnych odszkodowań wojennych dla Polaków - ofiar III Rzeszy była wieloletnim tematem rozmów polsko - niemieckich. 16 listopada 1972 r. w Genewie zostało podpisane Porozumienie między ministrem zdrowia i opieki społecznej PRL a federalnym ministrem gospodarki i finansów RFN w sprawie pomocy finansowej dla obywateli polskich – ofiar hitlerowskich eksperymentów pseudomedycznych, które przewidywało przekazanie kwoty 100 mln DM. Porozumienie to poprzedzały indywidualne wypłaty dokonywane przez rząd RFN za pośrednictwem Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, których łączna suma wyniosła ponad 39 mln DM. Na podstawie porozumienia polsko - niemieckiego z 16.10.1991 r. o pomocy humanitarnej dla szczególnie poszkodowanych ofiar prześladowania nazistowskiego w Polsce Rząd RFN przekazał 500 mln ówczesnych marek Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie.

Ponadto, w latach 1999-2000 były prowadzone dodatkowe negocjacje na forum międzynarodowym, z aktywnym udziałem delegacji polskiej. Zakończyły się one uchwaleniem przez niemiecki Bundestag 6 lipca 2000 r. ustawy o utworzeniu Fundacji „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość”. Zgodnie z ustawą Bundestagu, Fundacja „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość” za pośrednictwem tzw. organizacji partnerskich (w przypadku obywateli polskich taką organizacją była przede wszystkim Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie”) wypłacała świadczenia dla więźniów obozów i gett oraz dla robotników przymusowych, deportowanych ze swojej ojczyzny na teren III Rzeszy. Wypłaty świadczeń, o których mowa, zostały zakończone 30 września 2006 roku. Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie” (FPNP) ogółem przekazała świadczenia ze środków niemieckiej Fundacji „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” dla 484 tys. osób uprawnionych na kwotę ponad 3,5 mld PLN (975,5 mln EUR). W tym zakresie według danych FPNP „Polska uplasowała się na I miejscu pod względem liczby beneficjentów i na II miejscu co do wartości wypłaconych świadczeń (po Żydowskiej Konferencji Roszczeniowej); co trzeci beneficjent świadczeń

niemieckich mieszka w Polsce, a co czwarte euro wypłacone w świecie przez Fundację Federalną "Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość" trafiło do Polski".

Przedstawione informacje pokazują, że sprawa pomocy finansowej dla obywateli polskich - ofiar zbrodni III Rzeszy była przedmiotem starań kolejnych polskich rządów. Pomimo tego, udało się objąć wypłatami jedynie część poszkodowanych osób. Ministerstwo Spraw Zagranicznych dostrzegając krzywdy ofiar prześladowań nazistowskich, nie może obecnie, ze względów natury prawnej, wystąpić z odpowiednimi roszczeniami wobec strony niemieckiej, a tylko państwo niemieckie, jako sukcesor III Rzeszy, która była sprawcą szeregu zbrodni, ponosi odpowiedzialność za te działania.

Pragnę jednocześnie zapewnić, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych, dostrzega fakt istnienia szeregu kwestii dotyczących krzywd ofiar prześladowań nazistowskich, które mogą stanowić przedmiot polsko – niemieckich uzgodnień. W tym zakresie MSZ będzie podejmował stosowne analizy, mając na względzie całością problematyki oraz stosunków polsko-niemieckich, dotyczące możliwości zidentyfikowania skutecznych rozwiązań w tej dziedzinie.

2 po zmianie,

z up. Ministra Spraw Zagranicznych

Sekretarz Stanu

Jan Dziedziczek

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych

Kancelarii Prezesa Rady Ministrów